

Droftelse og erfare Thingets Stemning derom i dets nye Skikkelse. Jeg hører nu saalidt til dem, der ansee enhver tvungen Overgang fra Fæste til fri Eiendom for uretfærdig, at jeg tværtimod anseer snarlige Bestemmelser om Overtagen baade for paatrængende nødvendige og for skikkede til at gjøre Retfærdigheden Fyldest. Jeg anseer Sagen for paatrængende, ikke fordi jeg troer, at dens Opsættelse vil medføre absolut Fare, men fordi jeg troer, at den i ubestemt Fremtid fortsatte Vedbliven af denne Form for Agerbruget medfører ikke ubetydelige nationaløkonomiske Tab, og da der her handles om $\frac{1}{4}$ af hele Landets Hartorn, saa er det sandelig ikke en Sag, som er uden Betydning for hele Samfundet. Det er muligt, skjøndt jeg nok skal lade være at paastaae det, at Fæste i sin Tid har været den hensigtsmæssigste Form for Brugen af saa godt som hele Landets Bønde-Hartorn, men det er ganske bestemt — det troer jeg ikke kan negtes — ikke mere Tilfældet; nu er Fæstet til Hindrer, idetmindste for alle kostbare Forbedringer, og det er ogsaa til Hindrer for en hensigtsmæssig Dyrkning. Jeg skal iøvrigt ikke indlade mig paa eller trætte det ærede Thing med næiere at udvikle alle de forskjellige Grunde, jeg i nationaløkonomisk Henseende anseer for at være afgjørende; thi de ere tilstrækkelig ofte fremsatte, men kun med Hensyn hertil bemærke, at forsaavidt det fra Enkeltes Side benegtes, at Fæste medfører Tab i nationaløkonomisk Henseende — og jeg har virkelig seet det benegtet — saa troer jeg, og det saameget mere, som jeg egentlig aldrig har hørt nogen bestemt Grund for denne Benægtelse, at dette ligger i, at de, der ikke ønske en tvungen Afløsning, men ville have, at Alt skal blive ved det Gamle — søge at benegte Rigtigheden af Alt, hvad deres Modstandere udtale til Fordeel for deres Anskuelse. Dette hovedsagelig om det Paatrængende i Spørgsmaalet; thi vel er der ogsaa politiske Grunde, hvis Betydning jeg ikke skal negte, for at lade Fæste overgaae til fri Eiendom, men jeg troer dog ikke, de ere saa vægtige, at det for deres Skyld skulde være nødvendigt strax at fride til Afgjørelsen af dette Spørgsmaal. Jeg sagde før, at jeg foruden i og for sig at an-

see Sagens Afgjørelse for paatrængende, til lige ansee en Afgjørelse nødvendig, for at Retfærdigheden kunde skee Fyldest; det er nemlig, og deri er jeg enig med den sidste ærede Taler, et Faktum, at det patriarkalske Forhold, som tidligere herskede mellem Godseierne og Fæsterne, er ophørt, og det er aldeles ikke usandsynligt, at Fæstes Overgang til Selveieendom for Fremtiden vil, idetmindste for en stor Deel, foregaae paa den Maade, at Godseieren ved Fæsteleilighed bortfølger Gaarden enten underhaanden eller ved Auktion, og putter hele Kjøbesummen i sin Lomme, medens den afdøde Fæsters Arvinger gaae tomhændede bort, og det maa jeg ansee for aldeles ubilligt. At en saadan Fremgangsmaade kan blive fulgt, er blevet anført til Støtte for den Mening, Lovens Modstandere have; man har sagt: Loven giver jo vedkommende Godseiere strax Magt til paa den Maade at afhænde deres Fæstegaarde, og hvorfor skulle Fæsternes Arvinger saa have Noget? Jeg troer imidlertid, at de, der tale saaledes, aldeles overseer, at Fæstelovgivning i sin Tid fremkom under ganske andre Forhold, og at der fornuftigviis aldeles ikke dengang kunde være Tale om saadanne Afhændelser, idetmindste ikke en masse. Det forekommer mig, forsaavidt som jeg kender den Aand, der gaaer igjennem hele Fæstelovgivningen, at Fæstetvungen, Indskrænkningen i Godseiernes Ret til Brugen af Fæstegodset, er fastsat til absolut Fordeel for Fæstebefolkningen, og da en saadan egentlig ikke mere eksisterer, saa indseer jeg ikke rettere, end at det er fuldkommen rigtigt, at man i Stedet derfor sætter de nuværende Fæstere og deres Arvinger, thi det var dog ifølge en bestemt udviklet Sædvane egentlig dem, der havde Gavn af Fæstetvungen. Jeg mener altsaa, at, naar den Idee, der gaaer igjennem den tidligere Lovgivning, ikke længere kan skee Fyldest under samme Form som tidligere, saa er det fuldkommen retfærdigt, at man nu søger at lade den gjøre sig gjældende under en anden Form. Naar man har villet henvise til, at den frivillige Afhændelse vistnok vil gaae hurtig for sig, og man som Støtte derfor har anført, hvormeget der er blevet afhændet i de senere Aar, saa troer jeg, man tager feil, naar man derpaa vil støtte noget